Hitler megbeszélése a Wehrmacht-főparancsnokokkal és a birodalmi külügyminiszterrel a német külpolitikáról – Hossbach ezredes leirata szerint
1937.11.05.

Hitler 1936. augusztus végén a négyéves-terv emlékiratában világosan megfogalmazta célját: „A német hadseregnek négy év múlva bevethető, a német gazdaságnak négy év múlva pedig háborúra alkalmas állapotban kell lennie.” Mivel 1937 során világossá vált számára, hogy Anglia akadályozza terveit, s Franciaország mindinkább brit függőségbe kerül, az év végén többé már nem zárta ki, hogy szükség esetén Anglia „mellett”, vagy nélküle cselekszik, sőt a „tartalékmegoldásnak” tartogatott Berlin–Róma–Tokió háromszögnek angolellenes politikát kell folytatnia. A bizonyos fokig „fordulópontnak” tekinthető 1937. évben továbbra is kitartott az „élettér”-háború mellett, de az idő nyomására átgondolta szövetségpolitikai feltételeit, és kényszerűségből változtatott rajtuk. Előnyösnek tűnt számára a világpolitikai események felgyorsult dinamikája, amely nemcsak Európára korlátozódott. 1937. október 18-án – külügyminisztériuma véleményével ellentétesen – Japán támogatása mellett döntött, s lépése britellenes irányokat is takart.

A német külpolitikában egyre meghatározóbbá váltak a bolsevizmusellenesség, az „élettér”-hódítás és a német fajelmélet ideológiai motívumai. Ezeket 1937. november 23-i titkos beszédében a „térproblémát” megoldó „fegyveres állam” fontos feltételének tekintette. November 5-én pedig tervezett célját Közép-Kelet-Európa iránti terjeszkedésben határozta meg, s 1938-ban kilátásba helyezte Ausztria és Csehszlovákia lerohanását. A „térkérdést” 1943–1945-ig meg kell oldani – mondta –, mert Németország akkor éri el katonai hatalma csúcspontját.

1937. október 5-én Roosevelt chicagói ún. karantén-beszédében azonban figyelmeztette a revíziót hirdető államokat; a békeszerető államok összefogását sürgetve, kilátásba helyezte a jogsértők kizárását a népek családjából. Ezzel megkísérelte demonstrálni az Egyesült Államok világpolitikai aktivizálódását.

Hitler külpolitikájának kulcsát továbbra is Nagy-Britannia alkotta, s az országot nyomás alá helyezte. „Mindent vagy semmit” követelt: Angliával szövetségre, Keleten „szabad kézre” törekedett, de attól sem riadt vissza, hogy programját Nagy-Britannia ellenében valósítsa meg. A Chamberlain-kormány nem volt hajlandó szövetkezni vele és szótlanul tolerálni keleti terveit. Ezért növekedett Hitler Angliával szembeni bizalmatlansága, amelyet Ribbentrop 1937. decemberi jelentése is megerősített. A londoni német követ kilátástalannak minősítette az Angliával való együttműködést, s inkább a szigetország elleni front megnyitását javasolta. Hitler megingott szövetségi tervét politikai tartalékmegoldásokkal (Olaszország és Japán) helyettesítette; Nagy-Britanniához később azonban többször megkísérelt visszatérni. A gazdaság, a Wehrmacht és a külügyminisztérium soraiban 1937 végén lebonyolított személyi változásokkal megteremtette a közép-kelet-európai területi változások erőszakos megváltoztatásának belső feltételeit.

A jegyzőkönyct Hitler Wehrmacht-adjutánsa, Hossbach ezredes készítette.

Forrás:
Hürten, Heinz (szerk.): *Weimarer Republik und Drittes Reich.* Philipp Reclam jun. GmbH & Co, Stuttgart, 1995. 290–296., ill. Németh István: *Demokrácia és diktatúra Németországban 1918–1945. II. kötet. A „Harmadik Birodalom".* L'Harmattan Kiadó, 2007, 562–564. A dokumentumot fordította és újraközli Németh István. Részleges közlés.

***

[…] A Führer bevezetőül leszögezte, hogy a mai megbeszélés tárgya olyan jelentőségű, hogy megvitatása más államokban a kormány hatáskörébe tartozik, ő – a Führer – azonban éppen az anyag fontosságára való tekintettel eltekint attól, hogy azt a szélesebb kormány előtt megbeszélés tárgyává tegye. Alábbi fejtegetései alapos gondolkodás, valamint négy és fél éves kormányzásának tapasztalatai alapján születtek; a jelen lévő urakat külpolitikai helyzetünk fejlődési lehetőségeivel és szükségszerűségeivel kívánja szembesíteni, miközben egy hosszú távon megvalósítandó német politika érdekében azt kéri, hogy elhalálozása esetén fejtegetéseit végrendeleti hagyatékának tekintsék.

Azután a Führer kifejtette:

A német politika célja a néptömegek és élelmezésük biztosítása és megtartása. Ez tulajdonképpen a tér problémája.

A német néptömeg 85 millió emberből áll, amely az emberek számát és az európai települési térség zártságát tekintve oly zárt faji magot alkot, amelyhez hasonlót más országban nem találni, s e tény másrészről a nagyobb élettér iránti igényt jogosabbá teszi, mint más népek esetében. Ha e térben nem a német faji magnak megfelelő politikai állapot áll fenn, akkor az egy több évszázados történelmi fejlődés következménye, és ezen politikai állapot fennmaradása a legnagyobb veszélyt jelenti a német népesség mostani állapotában való megtartására. […] Az egyetlen, számunkra talán álomszerűnek tűnő lehetőség abban áll, hogy nagyobb életteret nyerjünk. Az idők során ez a törekvés alkotta az államképződések és népmozgások alapját. Érthető, hogy e törekvés nem egyezik Genf és a jóllakott államok érdekeivel. […] A nagyvilág építésének fejlődése magától csak lassan megy végbe, ehhez a német nép a maga erős faji magjával az európai kontinens közepén találja a legkedvezőbb feltételeket. Hogy minden térbővítés csak az ellenállás megtörésével és természetesen kockázatvállalással mehet végbe, azt bebizonyította a történelem – vegyük csak a Római vagy a Brit Birodalmat. A visszacsapások is elkerülhetetlenek. Sem most, sem korábban nem akadt gazdátlan terület, a támadó mindig a tulajdonosba ütközik.

Németország számára az a legfontosabb kérdés, hogyan érheti el a legkisebb áldozattal a legnagyobb nyereséget.

A német politikának mindkét örök ellenséggel, Angliával és Franciaországgal is számolnia kell, amelyek szemében tüske egy német kolosszus Európa közepén. Mindkét állam elítélte a további német erősödést, mind Európában, mind a tengerentúlon, ez az elutasítás pedig minden párt támogatását élvezi. […]

A németkérdés megoldása csak erőszak útján mehet végbe, amely sohasem kockázatmentes. Nagy Frigyes harca Sziléziáért, valamint Bismarck Ausztria és Franciaország elleni háborúi hatalmas kockázattal jártak, és Ausztriát az 1870-es gyors porosz cselekvés tartotta vissza a háborúba való belépéstől. Amennyiben az alábbi fejtegetések végén arra az elhatározásra jutunk, hogy a kockázatos erőszakot alkalmazzuk, akkor még a „mikor" és „hogyan" kérdésekre kell válaszolnunk. […]

Háborús lebonyolítás esetén katonai-politikai helyzetünk javítása érdekében elsődleges célunk Csehország és Ausztria meghódítása, mert így elkerülhetjük az esetleges keleti oldalról érkező támadást. […]

Ha Csehországot legyőztük, és közös német–magyar határral rendelkezünk, akkor valószínű, hogy egy német–francia konfliktus esetén Lengyelország semleges magatartást tanúsít majd. Lengyelországgal kötött megállapodásaink csak addig maradnak érvényben, míg Németország ereje megingathatatlanná válik. Német csapások esetén valószínűleg számolnunk kell egy Kelet-Poroszország, esetleg Pomeránia és Szilézia elleni lengyel támadással is. […]

A Führer úgy véli, hogy Anglia, de előreláthatóan Franciaország is minden valószínűség szerint már csendben leírta magában Csehországot, és beletörődött, hogy ezt a kérdést egy nap Németország fogja rendezni. A birodalom nehézségei és a kilátás, hogy újra belebonyolódik egy hosszan tartó európai háborúba, meghatározóak arra nézve, hogy Anglia nem vesz részt egy Németország elleni háborúban. Az angol magatartás biztosan nem marad hatás nélkül Franciaországra sem. Angol támogatás nélkül és azzal a kilátással, hogy a támadás megakad nyugati erődítményeinken, kevéssé valószínű egy francia támadás. […] Még ha Csehország területe sűrűn lakott is, Csehország és Ausztria bekebelezése mégis 5–6 millió ember számára jelentene élelmiszerellátást, alapul véve azt, hogy Csehországból kettő, Ausztriából egy millió ember kerülne hozzánk. A két állam Németországba való betagolása katonailag és politikailag jelentős terhet vesz le rólunk, mivel rövidebb és jobb határ áll rendelkezésre, ezért a haderők más célokra használhatók, s kb. 12 hadosztálynyi új harcoló alakulatot nyerhetünk, azaz 1 millió lakosra egy új hadosztály jut majd.

Olaszország részéről nem várható ellenvetés Csehország leigázásával szemben, miközben az osztrákkérdésben tanúsított magatartását értékelni kell, lévén, hogy a mai megbeszéléstől is tartózkodott, és nagymértékben attól függ majd, hogy a Duce még életben van-e.

A meglepetés és a gyors cselekvés dönt a lengyel magatartást illetően. Egy győztes Németország ellen – Oroszországgal a hátában – Lengyelország kevésbé lesz hajlandó belépni a háborúba.

Oroszország katonai beavatkozásának gyors hadműveletekkel kell elejét venni; Japán esetében pedig kérdéses, kell-e beavatkozással számolni. […]

Az eddigi tapasztalatok alapján a spanyol háborús konfliktus gyors befejeződésével nem kell számolni. Ha figyelembe vesszük Franco eddigi offenzíváinak időtartamát, akkor a háború kb. még három évig tarthat. Másrészt Németország szempontjából nem kívánatos Franco százszázalékos győzelme; sokkal inkább érdekünkben áll, hogy elhúzódjon a konfliktus, és fennmaradjon a feszültség a Földközi-tenger térségében. Franco osztatlan hatalma a spanyol félsziget fölött kizárja az olasz beavatkozás lehetőségét, és Olaszország további tartózkodását a Baleári-szigeteken. Mivel érdekünk az, hogy elhúzódjon a spanyol háború, politikánknak az elkövetkezendő időkben az a feladata, hogy Olaszországot erősítse a Baleári-szigeteken. Az olaszok tartós uralma a Baleári-szigeteken elviselhetetlen Franciaország és Anglia számára, és háborúhoz vezethet Anglia, Franciaország és Olaszország között, amelyben Spanyolország – még ha teljesen véletlenül is – Olaszország ellenségeinek oldalán tűnhetne fel. […]

Ha Németország kihasználja ezt a háborút, hogy elintézze a cseh- és osztrákkérdést, akkor nagyon valószínű, hogy az Olaszországgal háborúban álló Anglia nem szánja el magát ellenlépésekre Németországgal szemben. Angol támogatás nélkül nem valószínű, hogy Franciaország háborús magatartást tanúsít Németországgal szemben.

Csehország és Ausztria elleni támadásunk időpontját az olasz–angol–francia háború lefolyásától kell függővé tenni, és nem eshet egybe az ezen három ország közötti háborús cselekmények megindulásával. A Führer nem is gondol háborús egyezségekre Olaszországgal, hanem teljes önállósággal és ezen, csak egyszer adódó kedvező lehetőség kihasználásával kívánja megkezdeni és lefolytatni a Csehország elleni hadjáratot. A Csehország elleni támadásnak „villámgyorsnak” kell lennie.

Von Blomberg marsall és von Fritsch vezérezredes a helyzet megítélésénél ismételten felhívták a figyelmet annak szükségességére, hogy Anglia és Franciaország nem léphetnek fel ellenségesen velünk szemben, és megállapították, hogy az olasz háború folytán a francia hadsereg nem rendelkezne akkora erővel, hogy fontolgathatná a hadba lépést nyugati határainkon. […]

A külügyminiszter azon ellenvetésével szemben, hogy egy olasz–angol–francia konfliktus még nem tűnik olyan közelinek, mint ahogy azt a Führer feltételezi, a Führer ennek lehetséges időpontjaként 1938 nyarát jelölte meg. A von Blomberg marsall és von Fritsch vezérezredes részéről Anglia és Franciaország lehetséges magatartásával kapcsolatosan elhangzott meggondolásokhoz hozzáfűzve a Führer megismételte azon fejtegetését, miszerint meg van arról győződve, hogy Anglia nem lép fel támadólag, és ennek következtében nem hisz egy Németország elleni francia hadi cselekményben. Amennyiben a szóban forgó földközi-tengeri konfliktus általános mozgósításhoz vezetne Európában, úgy részünkről azonnal megkezdjük a Csehország elleni hadmozdulatokat, amennyiben azonban a háborúból kimaradó hatalmak érdektelenségüket fejezik ki, úgy először Németország is ezt a magatartást követi majd.

Göring vezérezredes a Führer fejtegetéseit követően ajánlatosnak találta, hogy elgondolkodjunk a spanyol háborúban részt vevő erőink csökkentéséről. A Führer egyetért azzal a fenntartással, hogy a döntést egy alkalmas pillanatra kell tartogatni.

[A megbeszélések második része a felfegyverzés kérdéseivel foglalkozott.]